

ALBAY KONSTANTİNOS MAZARAKİS ENİAN'IN BATI TRAKYA'YI YUNANİSTAN'A DAHİL ETMEYE YÖNELİK FAALİYETLERİNE İLİŞKİN 17 ŞUBAT 1919 TARİHLİ RAPORU

Nilüfer ERDEM*

20. yüzyılın başlarında Osmanlı toprağı olan Batı Trakya, Ege Denizi'ne inme olanağı sunduğundan dolayı Bulgarların göz diktikleri bir bölge olmuştur.¹ Diğer taraftan Yunanlar,² Bulgarların Ege Denizi'ne inişini tehlike olarak algılamışlar ve Yunanistan'daki Helenlerle, Doğu Trakya ve Anadolu'daki Helenlerin arasına yeni bir unsurun girmesini istememişlerdir.³ Bu mantıkla hareket ederek ilk başlarda (sonradan tehlike olarak algılayıp fikir değiştirmişlerdir) Bulgarlara karşı Garbi Trakya Hükümeti Muvakkatesi'ni desteklemişlerdir.⁴ Öyle ki Balkan Savaşları döneminde bölge üzerinde

* Yrd. Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, e-mail: nilerdem@istanbul.edu.tr.

¹ Sedef Bulut, "Balkan Savaşlarından Lozan'a Batı Trakya Meselesi ve Mustafa Kemal Atatürk'ün Batı Trakya Politikası", **Gazi Türkiyat Dergisi**, Cilt: 3, 2008, s. 85.

² Çalışmamızda Ortodoks olan, Yunanca konuşan (Rumca dediğimiz dil çok hafif şive farklılığı ile Yunancanın aynıdır) Osmanlı ve daha sonra Türk uyruklu olan azınlık mensuplarını "Rum" ifadesiyle andık. Yunanca konuşan, Ortodoks Yunanistan vatandaşlarını anmamız gerektiğinde "Yunan" kelimesini kullandık. Ancak Rumlar ve Yunanlıların iç içe geçtiği durumlarda "Helen" sözcüğünü tercih ettik.

³ Daha geniş bilgi için Bkz. Nilüfer Erdem, "1913 Yılıının Temmuz-Ekim Ayları Arasında Batı Trakya Türkleri İle İlgili Gelişmelerin Yunan Basınındaki Yansımaları", **History Studies**, Volume: 6, Issue 2 (Special Issue On From Past To Present The Turks In Greece), February 2014, s. 71.

⁴ Yunanistan 13 Şubat 1923'e kadar eski, yani Julius takvimini takip etmiştir. Bu tarihten itibaren Gregorius takvimini kullanmıştır. Julius takvimi, Gregorius takviminin 13 gün gerisindedir. Türkiye de 1 Ocak 1926 itibarıyla Gregorius esasına dayalı miladi takvime geçmiştir. Bu takvim, Gregoryan takvim adını da taşımaktadır. Biz çalışmamızda, Julius Takvimine ait verileri parantez içinde vermekte yarar gördük. Hangi takvimin kullanıldı-

büyük bir Bulgar-Helen çatışması yaşanmıştır. Yunan basınında bununla ilgili sayısız haber mevcuttur.⁵ 29 Eylül 1913 tarihinde imzalanan İstanbul Antlaşması ile Batı Trakya Bulgaristan'a bırakılmış ve bölge 1918 yılına kadar hukuken ve fiilen Bulgar egemenliğinde kalmıştır.⁶

Mondros Mütarekesi sonrası toplanan Paris Barış Konferansı'nda Venizelos⁷, yeni bölgeleri Yunanistan topraklarına dahil edebilmek için büyük bir etkinlik ortaya koymuştur. Kuzey Epir, Batı Anadolu, Oniki Ada ve Kıbrıs'ın yanında, Trakya'nın da hemen hemen tamamını talep etmiştir. Oysa Batı Trakya Bölgesi'nde Türkler çoğunlukta ve ayrıca önemli bir Bulgar azınlığı bulunmaktaydı. Wilson İlkeleri'nin uygulanması halinde Yunanistan'ın Batı Trakya'yı talep

---

ğindan emin olamadığımızda ise, belge üzerindeki tarihi belirttik.

"Anakatalipsis Tis Thrakis İpo Ton Vulgaron [Trakya'nın Bulgarlar Tarafından Yeniden İşgali]", **Embros**, 2 Eylül (20 Ağustos) 1913; "İ Thraki Ekirikse Tin Aftonomian [Trakya Otonomisini İlan Etti]", **Skrip**, 9 Eylül (27 Ağustos) 1913; "İ Aneksartisiya Tis Thrakis [Trakya'nın Bağımsızlığı]", **Skrip**, 10 Eylül (28 Ağustos) 1913; "İ Thraki Ekirikse Tin Aftonomia Tis [Trakya Bağımsızlığını İlan Etti]", **Makedonia**, 10 Eylül (28 Ağustos) 1913; "İ Aneksartisiya Tis Thrakis [Trakya'nın Bağımsızlığı]", **Makedonia**, 11 Eylül (27 Ağustos) 1913; "İ Aftonomia Tis Thrakis [Trakya'nın Otonomisi]", **Makedonia**, 12 Eylül (30 Ağustos) 1913; "Aftonomia Tis Thrakis [Trakya'nın Otonomisi]", **Makedonia**, 1 Ekim (18 Eylül) 1913; "İ Aftonomia Tis Thrakis [Trakya'nın Otonomisi]", **Skrip**, 11 Ekim (28 Eylül) 1913.

⁵ "İ Elliniki Ksanthi Stenusa İpo Tin Vulgarikin Piesin [Helen İskeçe Bulgar Baskısında İnmektedir]", **Skrip**, 12 Mayıs (29 Nisan) 1913; "E Ellinikes Efimerides En Ksanthi [İskeçe'deki Rum Gazeteleri]", **Makedonia**, 21 Şubat (8 Şubat) 1913; "Aniksigitos Stasis Ton Vulgaron En Ksanthi [İskeçe'de Bulgarların İzah Edilemez Tutumu]", **Makedonia**, 8 Mayıs (25 Nisan) 1913; "Ta Frikalea Orgia Ton Vulgaron En Thraki [Trakya'da Bulgarların Trajik Dehşeti]", **Skrip**, 7 Aralık (24 Kasım) 1912; "İ Sinelefsis Thrakon Prosfigon [Trakya Göçmenlerinin Toplantısı]", **Skrip**, 13 Aralık (30 Kasım) 1912; "Ta Vasana Vulgarokratu-menu Ellinismu [Bulgar Boyunduruğundaki Helenlerin Çileleri]", **Makedonia**, 8 Haziran (26 Mayıs) 1913; "E Nee Vulgarike Atimiye [Bulgarların Yeni Şerefsizlikleri]", **Embros**, 28 Haziran (15 Haziran) 1913.

⁶ Tevfik Bıyıklıoğlu, **Trakya'da Milli Mücadele**, Cilt: 1, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1955, s. 183-184.

⁷ Yunancanın Türk Alfabeti kullanılarak yazılışı konusunda Türkiye'de kurum ve kişilerin farklı uygulamalara gittikleri görülmüştür. Suat Sinanoğlu, Türk Tarih Kurumu, Ankara Üniversitesi Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi, Millî Kütüphane uygulamaları buna örnek olarak gösterilebilir. Biz, kullanılan transliterasyon uygulamalarından hiç birini benimsemedik. Çünkü bizim kanaatimize göre, bunların hiç birinde Yunanca okunuş tam olarak karşılanamamaktaydı. Bu esasen, Yunancada i, e ve o gibi seslerin birden fazla harfle karşılanmasından ve bunların farklı olarak belirtilmesi gerektiğinden kaynaklanan bir zorluktu. Tüm bunları düşünerek çalışmamızda Yunanca kelimelerin okunuşunu esas aldık ve kelimenin Yunanca olarak en yakın okunuş şeklini vermeye çalıştık.

edebilmesine olanak yoktu. Bu olasılığa karşı Yunanlar bölgedeki Bulgarların, hatta Müslümanların bir kısmının Helen soyundan geldiklerini ifade etmişlerdir.⁸ Diğer taraftan Albay Konstantinos Mazarakis Enian'ın Sobranya'daki [Bulgar Meclisi'ndeki] on Batı Trakyalı Türk milletvekilinden almayı başardığı dilekçeyi kullanarak, bölge Türklerinin Yunanistan tarafından yönetilmeyi tercih ettiklerini iddia etmişlerdir.⁹ Milletvekilleri bu dilekçelerinde, Batı Trakya'daki Müslüman ahalinin Bulgar boyunduruğundan kurtulmak istediğini söyleyerek, bölge nüfusunun korunması için Yunan askerinin de içinde bulunacağı müttefik kuvvetlerinin Batı Trakya Bölgesi'ni işgal etmelerini istemekteydiler.¹⁰ Bıyıklıoğlu bu gelişmeyle ilgili olarak, "...Siyaset meydanını boş bulan zeki ve kurnaz Venizelos, Bulgar Meclisi'ndeki Batı Trakya mebuslarından satın alınmış bir kaçının Bulgar zulmünden kurtulmak için, memleketlerinin Yunan askeri tarafından işgalini isteyen istidalarını da, bu sırada basına verdi..." demektedir.¹¹ Şunu da belirtelim ki bölge Türkleri özellikle Balkan Savaşları döneminde Bulgar çete ve askerlerinden büyük baskı ve zulümler görmüşlerdi¹² ve Bulgarları sevmiyorlardı. O dönemin Türk ileri gelenlerinden bazılarında ise, "Yunanlar Türklere oranla güçsüzdürler. Onların elinden Batı Trakya'yı günün birinde kurtarmak mümkün olabilir" görüşü hakimdi.¹³

⁸ Harisiyos Vamvakas'ın Venizelos'a göndermiş olduğu 18 Eylül 1919 tarihli telgrafta, bölgedeki Müslümanların bir kısmının '93 Harbi ve sonrasında bölgeye yerleşen Boşnaklar gibi çeşitli Balkanlı Müslüman halklar oldukları ifade edilmiş ve Pomaklar Türk nüfustan ayrılarak ele alınmıştır. Benzer yaklaşım Vamvakas'ın Venizelos'a gönderdiği 19 Eylül 1919 tarihli raporda da sürdürülmektedir. Yunanlar Pomakların eski Trakların torunları olduklarını, Traklarla bölgeden geçen kavimlerin karışmasıyla ortaya çıktıklarını ileri sürmektedirler. Oysa Türk tezlerinde Pomakların Peçenek ve Kuman Türklerinin torunları oldukları söylenmektedir. Yunanlıların bu yaklaşımları günümüzde de devam etmektedir. Kostas A. Çyumis, **İ Pomaki Sto Elliniko Kratos [Yunan Devleti'nde Pomaklar] 1920-1950**, Thessaloniki [Selanik], Ekdosis Promiteus [Promiteus Yayınları], 1997, s. 13-26; **İ Apeleftherosi Tis Ditikis Thrakis Apo To Arhiyo Harisiyu Vamvaka [Harisiyos Vamvakas'ın Arşivinden Batı Trakya'nın Kurtuluşu]**, Athina, Tipografyon E. Sotiropulos, [E. Sotiropulos Basımevi], 1975, s. 25-28.

⁹ Margaret Mc Millan, **Paris 1919**, Çev. Belkıs Dışbudak, Ankara, ODTÜ Yayıncılık, 2004, s. 357-358.

¹⁰ İ. K. Mazarakis Enian, **Agones Tu Neoteru Ellinismu [Çağdaş Helenlerin Mücadeleleri]**, Athina, Ekdosis Dodoni [Dodoni Yayınları], 2003, s. 219-220.

¹¹ Bıyıklıoğlu, **a.g.e.**, s. 148.

¹² Bkz. Erdem, **a.g.m.**, s. 67-89.

¹³ Kemal Şevket Batıbey, **Batı Trakya Türk Devleti (1919-1920)**, İstanbul, Boğaziçi Yayınları, t.y., s. 76.

Çevirisini verdiğimiz raporun sahibi Konstantinos Mazarakis Enian¹⁴ bir topçu subayıdır ve 1897'deki savaşta da görev almıştır. Makedonya Komitası'nın (Makedoniko Komitato) ilk üyesi ve 1916 Selanik Ulusal Savunma (Ethniki Amina) Hareketi'nin en önemli isimlerindedir. Venizelos tarafından Sofya'ya gönderildiği anda, Bulgaristan ile ilgili her türlü konuya vakıftır. Sobronya'daki Batı Trakyalı on Türk milletvekillinden almış olduğu dilekçe Trakya ile ilgili taleplerinde Venizelos'un elini o denli rahatlatmıştır ki, rütbesi tüm generalliğe yükseltilmiştir. Konstantinos Mazarakis Enian sonraki süreçte Batı ve Doğu Trakya'nın işgalinde kullanılmış olan İşkeçe Tümeni'nin komutanlığına getirilmiştir.¹⁵

Sadece Albay Konstantinos Mazarakis Enian'ın yazdıklarına bakarak bu dönem Batı Trakya Türklerinin tavrı konusunda sonuca gitmeye çalışmak, kanımızca hatalara sebebiyet verecektir. Zira bütün Batı Trakyalı Türkler Yunan idaresini istiyor değillerdi. 1913 yılında Osmanlı sınırlarının dışında kalmasına rağmen bölge Türkleri, “Batı Trakya Komitesi” ve “Batı Trakya Müdafaa Hukuk Cemiyeti” gibi ulusal oluşumlarla, bölgeyi yabancı boyunduruğundan kurtarmak için bir mücadele ortaya koymuşlardır. Ne yazık ki ulusal amaçlı oluşumların yanında, 1919 yılında Yunan ve yabancı parasıyla kurulmuş “Trakyalılar Birliği” ve “Batı Trakya Umumi Merkezi” gibi oluşumlar da ortaya çıkmıştır. Bunlardan ilki, Yunan Meclisi'nde Trakya milletvekili olan altı Türk milletvekili tarafından kurulmuştur. Bıyıklıoğlu'nun amacının “Batı Trakya'nın Doğu Trakya ve Türkiye ile her türlü ilgisini kesmek” olduğunu belirttiği “Batı Trakya Umumi Merkezi” ise, Gümülcineli İsmail Hakkı Bey tarafından kurulmuş ve idare edilmiştir.¹⁶

Raporda adı geçen tek Batı Trakyalı Türk milletvekili olan, Albay Konstantinos Mazarakis Enian'ın “arkadaşım” dediği ve Yunan yetkililere “içten bir şekilde takdim ettiğini” söylediği İsmail Hakkı Bey, 1879 Gümülcine doğumludur. Hukuk Fakültesi'ni bitirdik-

¹⁴ Ele aldığımız dönemde, Mazarakis Enian soyadlı iki Yunan subay bulunmaktadır. Bunlardan diğeri Alkesandros Mazarakis Enian'dır. O da bir topçu subayıdır ve 1897'den itibaren Yunanistan'ın girdiği tüm savaşlarda görev almıştır. “Mazarakis”, **Egkiklopedia 2002 [2002 Ansiklopedisi]**, Tomos [Cilt]: 11, s. 393.

¹⁵ Mazarakis Enian, **a.g.e.**, s. 220.

¹⁶ Bıyıklıoğlu, **a.g.e.**, s. 144.

ten sonra siyasete atılmış, İttihak ve Terakki mensubu olarak 1908 seçimlerinde Gümölcine milletvekili olarak Meclisi Mebusan'a girmiştir. Ancak çok geçmeden bir grup arkadaşı ile birlikte Ahali Fırkası'nı kurmuştur. Sonrasında başkanı olduğu Ahali Fırkası ile birlikte Hürriyet ve İtilaf Fırkası'na ilhak etmiştir. Birinci Dünya Savaşı'nın ilanından birkaç ay sonra İngilizler tarafından Selanik'e gönderilmiş, orada Osmanlı Devleti aleyhinde gazete ve çeşitli bildirimler yayımlamıştır. Selanik'te bulunduğu dönemde İngiliz ve Fransızların yanı sıra, Yunanlardan da maaş aldığı söylenmektedir. Raporunda ifade edilen gelişmeler sonrası İstanbul'a döndüğünde Damat Ferit kabinesinde yer almak için büyük çaba sarf etmesine rağmen, kendisine kabinede yer verilmemiştir. Hürriyet ve İtilaf Fırkası güvenilir olmayan bu hırslı siyasetçiyi hem tatmin ederek susturmak, hem de İstanbul'dan uzaklaştırmak amacıyla 13 Mart 1919'da Bursa Vali Vekilliği'ne atamıştır. Bu görevden 29 Temmuz 1919'da ayrılmak zorunda kalan İsmail Hakkı Bey Gümölcine'ye dönmüştür.¹⁷

1919 Eylül'ünde Batı Trakya'ya Yunan Hükümeti'nin temsilcisi olarak atanmış olan Vamvakas, Yunan Dışişleri Bakanı Politis'e gönderdiği 27 Kasım (14 Kasım) 1919 tarihli raporunda, arkadaşı olarak söz ettiği İsmail Hakkı Bey'e, İkinci Balkan Savaşı akabinde Selanik'te yardım ettiğinden söz etmektedir. O'nun Batı Trakya Türkleri üzerinde büyük etkiye sahip olduğunu ve Bulgarlar tarafından Helen sempatizanı olarak değerlendirildiğini kaydetmektedir.¹⁸

17 Şubat 1919 tarihli raporunda Albay Konstantinos Mazarakis Enian, Mondros Mütarekesi akabinde Sobranya'daki Batı Trakyalı Türk milletvekillerinin ruh hallerini, koşullarını, bunun yanında Paris Konferansı'ndaki Venizelos'un elini güçlendirmek adına kendisinin onları elde etmeye ve yönlendirmeye yönelik çabalarını anlatmaktadır. Balkan Savaşı'ndan, Yunanların eline geçtiği tarihe kadar Batı Trakya Bölgesi'nin tarihi bilinmeyenlerle doludur. Umarız çevirisini verdiğimiz rapor küçük bilgi kırıntıları sunarak, eksikliklerden bazılarının aydınlatılmasına katkı yapabilir.

¹⁷ Yusuf Sarıncay, "Yüzelliliklerden İsmail Hakkı Bey'in Faaliyetleri (1908-1945)", **Prof. Dr. Abdurrahman Çaycı'ya Armağan**, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Yayını, 1995, s. 375-390.

¹⁸ **İ Apeleftherosi Tis Ditikis Thrakis Apo To Arhiyo Harisiyu Vamvaka [Harisiyos Vamvakas'ın Arşivinden Batı Trakya'nın Kurtuluşu]**, s. 21, 67.

“

Sofya 17 Şubat 1919¹⁹”

Gizli Evrak Protokol Numarası: 100

GİZLİ

Albay Mazarakis

Heyet Başkanı

Genel Karargah'a

Yapmış olduğum beyanatlarımdan ortaya çıktığı üzere, 98 sayılı telgrafım akabinde, buradaki Batı Trakyalı Osmanlı [Türk] milletvekilleri nezdindeki girişimlerle ilgili gelişmeleri aşağıda kısaca size anlatmak şerefine sahibim. Bu raporu yazmamın sebebi, özellikle Selanik Genel İdaresi'nin 6636 sayılı yazısı neticesinde, 1232 sayılı mektubu ile yanıtlamış olduğu 20 sayılı olan haricinde buradan gönderilmiş olan pek çok yazımın Başbakan'ın eline geçmediklerine inanmış olmamdır.

6 sayılı ve 9 gizli evrak protokol numarasına sahip 29 Kasım tarihli raporum vasıtasıyla, buradaki Müslüman milletvekilleri ile bir araya geldiğimi bildirmiş ve Sobranya'ya [Bulgar Meclisi'ne] sunmayı düşünerek hazırlamış oldukları muhtıranın içeriğini duyurmuştum. Bu muhtıra Batı Trakya'daki Müslüman unsuruna ilişkin istatistikî bilgilerle, İskeçe-Gümülcine bölgesine özgürlükler verilmesi ile ilgili talepleri içermekteydi.

Bunu meclise sunmayı ve Batı Trakya'daki Bulgar idaresinin baskılarını vurgulayacakları bir görüşme ricasında bulunmayı düşündüklerini tekrar ediyorum. Onları bu düşüncelerinde cesaretlendirdim ve 15 sayılı 14 Aralık 1918 tarihli raporumda da belirttiğim gibi, Sofya'daki tek caminin yerle bir edilmesi yönünde buradaki hükümetin verdiği emir sebebiyle Sobranya'da Bulgar hoşgörüsüzlüğüne saldırmaya başladılar. Bunun sınırlarını genişletmek ve özellikle Batı Trakya ile oradaki kötü idare hakkında konuşmak iste-

¹⁹ Atina Venizelos Arşivi, 173-09-10-2 Nolu Dosya

diler. Ancak ortaya çıkan itiraz o denli tehditkârdı ki, muhturalarını sunmaksızın Bulgar makamları tarafından gösterilen her türlü dini hoşgörüden yoksun tutuma karşı bir argüman olarak oradaki vaziyete sadece laf arasında değinmek zorunda kaldılar. Ortaya çıkmış olan sıkıntı ve tek vücut halinde meclisten gelen dolaylı tehditler Müslüman milletvekillerini korkutmuştu ve o andan itibaren daha fazla faaliyete niyetli görünmüyorlardı. O zaman onları buradaki itilâf temsilcilerini ziyaret etmeye, Bulgarlarla ilgili haklı olan şikâyetlerini dillendirmeye ve takibata uğramaları durumunda korunma istemeye teşvik ettim.

Gerçekten de huzuruna kabul edilmedikleri General Chretien'e, İtalyan temsilcisi Alioth'a ve İngiliz heyetinin başkanı Albay Napier'e gittiler. Son ikisi onları dinlediyse de, tamamen belirsiz yanıtlar verdiler ve kendilerine nakledilmiş olan meselenin, hükümetlerinden emir almaksızın karışamayacakları nitelikte olduğunu ifade ettiler.

Bu arada anlaşıldığı üzere General Chretien, onları kabul etmek ya da dinlemeyi kesin olarak reddetmek konusunda karar verebilmesi için, gizli polisleri aracılığıyla söz konusu Osmanlı [Türk] milletvekillerinin itilâf yanlısı olup olmadıklarını öğrenmek istemiştir. Açıktır ki bunlar sonrasında, meclise muhtıra sunmamaya karar verdiler. Konularının tehlikeye girdiğini görerek, buradaki müttefik heyetlerine muhturalarını tamamen kapsayacak şekilde dilekçe sunmaları konusunda onları ikna ettim.

Tavsiyelerime uydular ve 18 Aralık 1918'de bu dilekçeleri sundular. Yunan heyetinin başkanı olarak bana sunmuş oldukları muhturalarını, 21 sayılı ve 18 Aralık tarihli yazım aracılığıyla Başbakan'a, Harbiye Bakanlığı'na, Dışişleri Bakanlığı'na, Genel Kurmay Başkanlığı'na ve Genel İdare'ye sundum. Bu muhtırayı sunmaları esnasında da söz konusu milletvekilleri şahsi olarak General Chretien'i ve müttefik [devletlerin] heyetlerinin liderlerini görmek istemişlerdir. General Chretien polisleri aracılığıyla bunların savaş esnasında itilâfa karşı iyi niyetli olmadıklarını öğrenmiş olduğundan, onları kabul etmedi. İtalyan ve özellikle İngiliz temsilci Albay Napier onların cesaretlerini kırarak şekilde konuştular.

Mesele bu konuma geldiğinde, onları Başbakan'a ve Başkomutan

d'Espèrey'e başvurmaları konusunda ikna ettim. Kendilerine ilgili dilekçeyi ifade ettim ve bunu 19 Aralık'a ait 20 sayılı raporumla Başbakan'a ulaştırılmak üzere size sundum. Aynı anda da uygun bir şekilde konuyu ele alması için Başkomutan d'Espèrey'e gönderdim.

Bu milletvekillerinin önde gelenlerinden arkadaşım İsmail Hakkı Bey'in Batı Trakya'daki kötü idareyi tahrik etmekte ve orada [çıkarılacak] kargaşalarla bu [idareye] karşı koymakta kullanılabileceğine inanarak, oradaki yetkililere içten bir şekilde takdim ederek O'nu Selanik'e gönderdim.

O'nun buradan ayrılması sonrasında, müttefiklerin patavatsızlıkları sebebiyle Müslüman milletvekillerinin tüm faaliyetleriyle ilgili burada söylentiler dolaşmaya başladı. Selanik'e gönderilen Bulgar ajanlar sayesinde de orada bulunduğu öğrenildi. Tüm bunlar Osmanlı [Türk] milletvekillerine öfkelenen Bulgar Hükümeti'nde endişeye neden oldu.

Bunlardan dolayı Bulgar boyunduruğunu atmanın en hevesli taraftarları, illerine ve oradan da İstanbul'a çekilmeye başladılar.

Bize ulaşan bilgilere göre (Nevrokop Milletvekili) Celal Bey, (De-deağaç Milletvekili) Kemal Bey ve (İskeçe Milletvekili) Hasan Bey hali hazırda oraya ulaştılar ve bizim (Gümülcine Milletvekili) İsmail Hakkı Bey de gitmektedir.

Meseleyi halletmek isteyen Bulgar Hükümeti, var olan Osmanlı [Türk] milletvekillerini günler öncesinden resmen çağırarak, yazılı olarak Bulgar idaresinden memnun olduklarını ifade etmeye zorlamıştır. Bunu Rusçuk Müftüsü'ne ve Bulgaristan'daki Arnavut ve Ermenilere de yapmıştır.

Buradaki Müslüman milletvekilleri Bulgarlar tarafından kovuşturulmaktan korktukları için, Bulgar idaresi aleyhinde müttefik devletleri nezdinde girişimlerde bulduklarını yalanlamak zorunda kalarak [Bulgar idaresine] alıştıklarını ve memnun olduklarını söylüyorlar. Ancak bunu, belirgin bir ihtiyatlılıkla yapıyorlar.

Bulgar Hükümeti daha sonra bu beyanatları abartarak gazetelerde yayımlıyor. Diğer taraftan milletvekilleri bunlara itiraz etme cesaretini gösteremiyorlar. Ayrıca İsmail Hakkı Bey'in vatana ihanetten kovuşturulması için hazırlık yapıldığını ve Bulgar vahşetini bilerek çok korkuyorlar.

Bulgar Hükümeti ile eş zamanlı olarak, burada bulunan [Türk milletvekillerini] İngiliz ve İtalyan temsilci de çağırdılar. Her ikisi de kendilerine ilk başta verilmiş olan dilekçe hakkında malûmat ve bununla neyin amaçlandığından emin olmak istediler. Buna tamamen belirsiz bir yanıt verilmiştir.

İngiliz temsilci Napier, Trakya ile ilgili Yunan emellerinin tatmin edilmesinin mümkün görünmediğini ve Batı Trakya milletvekillerinin değişiklik isteme konusunda bir nedenlerinin olmadığını söylemeye çekinmedi. İtalyan [temsilci] de yaklaşık olarak bunları söylemiştir.

Bugüne kadarki gelişmeler bunlardır. Hiçbir yabancı himayeye sahip olamayan ve cesaretlerini kaybetmiş Osmanlı [Türk] milletvekillerini, General Chretien de kabul etmedi. Burada son derece zor bir durumdadırlar. Bunlardan şu anda Türkiye'de bulunanlarının, son derece güvenilir kişilerce yönlendirilerek çok yararlı olabileceklerine inanıyorum.

Her halükârda, özellikle muhtıralarının yayınlanması gerçekleşirse, kendilerine karşı manevi sorumluluğumuz olan buradaki Batı Trakyalı Müslüman milletvekillerinin korunması için her türlü gayretin ortaya konulması gerekmektedir. General Chretien'in sözlü bir emir vererek onları burada güvenceye alması iyi olurdu.

Lütfen bu raporun kopyasını Başbakan'a, Dışişleri Bakanlığı'na ve Genel İdare'ye iletiniz. Daktilografin hastalığı sebebiyle ben kendim bunu yapamıyorum.

Mazarakis''

Υπουργίων Βασιλικών, γενικών τριτογενών κ-ί Γενικήν Διεύθυνσιν, τῶ ὑ-
 ποβαλῆν μοι ἄς ἰσχυρῶν τῆς ἑλληνικῆς ἰκασταλῆς ὑκωνημῆ των.κατῆ τῆν ὑ-
 ποβαλῆν τοῦ ὑκωνημῆτος ταῦτου θῆλῆσαν καὶ πάλιν εἰ ἐν λέγῃ Βουλευτῆν
 νῆ ἰσῶσι προσηκίως τὸν τριτογενῶν Κρετιῶν καὶ τοὺς ἀρχηγούς τῶν ἐπιμαχι-
 κῶν ἀποσταλῶν. Ὁ τριτογενῶν Κρετιῶν κληρονομηθεὶς παρὰ τῆς ἀστυνομίας τοῦ
 ὅτι αὐτοὶ δὲν εἶχαν ὄφρα ἐσχηθῆν κατὰ τὸν κάλεμον εὐμενεῖς πρὸς τὴν Ἀν-
 τάντ δὲν τοὺς ἐδῶχθη, ὁ ἰταλὸς ἰσῶσι δὲ ὁ ἄγγλος ἀντιπρόσωπος τριτογενῶν
 χῆς Παιερ τοὺς ἀίλιχσαν κατὰ τρέπον ἀπεκρομωτικῶν.

Ἐἰς τὸ σημειῶν ταῦτε εὐρισκαμένης τῆς ἀκαθέρως ἐκείσι πῶταὺς
 νῆ ἀκαθέρως εἰς τὸν Κ.πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως καὶ τὸν ἄρχιστράτηγον
 πῶ Βοσπερῶ. Ταῦτς εὐδὲν τὴν σχετικὴν ἀίτησιν ἦν διὰ τῆς ἀκ.ἀριθ. 20 τῆς
 19 ὑκωνημῆτος ἄναρτος μου ὑπέβαλον ὑμῖν πρὸς διαβίβασιν πῆ Κ. πρῶεδρον,
 ἀκρίτως δὲ συγχρόως ἰνι καταλλῆως ἐγκειρισθῆ καὶ τὴν πρὸς τὸν ἄρχι-
 στράτηγον πῶ Βοσπερῶ ταῦτον.

Προσθεῶς ὅτι ὁ κερουτῆς τῶν Βουλευτῶν ταῦτων καὶ φίλος μου ἰσῶσι κακῆ
 βῆς ὁ ἄδνατο καταλλῆως νῆ χρησιμεποιηθῆ πρὸς ἐκάρσιν τῆς Βουλγαρικῆς
 κληρονομηθεὶς ἐν τῇ αὐτικῇ θράκη καὶ πρὸς καταλλῆως ἀποστῆσιν ταῦτς διὰ τὰ
 χῆν ἐκεῖ, τὸν ἀποστῆσιν εἰς θεσσαλονικῆν, συστάσεως πῶσαν πῶτῶν θρακῆς πρὸς
 τῆς πῶτῶν θρακῆς.

κατὰ τὴν ἄντιπρόσῶν τοῦ ὅφρα τινὲς ἤρχισαν κυκλοφορεῶσι ἐντυπῶσα π-
 οὐ τῆς ὅλης ἐνεργείας τῶν θεουσωλῆτων Βουλευτῶν δεξιόθεν καὶ πρῶθεν
 εἰς συμπακτικῆς ἀκρίτως. Χῆρις δὲ εἰς τοὺς ἐν ἀκ.ἀριθ. 20 τῆς 19
 γῆρους πρῶτος ἐγγράφῃ ἢ περυσίᾳ τοῦ ἐκεῖ. ἰνι πῶσι ἐθερῶσαν τὴν Β
 Βουλγαρικὴν Κυβέρνησιν, ἦσις ἐκπύρῶθη κατὰ τὸν ὀσμῆτων Βουλευτῶν.

ἰκ ταῦτων οἱ ἐνθεουσιμῶτεροι ὀσῶσι τῆς ἀκαθέρως τῶν Βουλγαρικῶν
 χῆτου ἤρχισαν νῆ ἀκαθέρως εἰς τῆς ἐπῶχῆς των καὶ ἐκείθεν εἰς Κωνσταν-
 τινεὺσκαλιν.

ἰκ ἄς ἔχασιν κληρονομηθεὶς εὐρισκῶνται ἦση ἐκεῖ ὁ ἰταλὸς Βῆς (Βου-
 λευτῆς θεουρωκίτου) Κεμῆ Βῆς (Βουλευτῆς ἀκ.ἀριθ. 20) καὶ ἰσῶσι Βῆς
 (Βουλευτῆς ἀκ.ἀριθ. 20) μεταβῆναι δὲ καὶ ὁ ἰταλὸς ἰσῶσι Βῆς (Βουλευ-
 τῆς θεουρωκίτου).

ἰκ ἡ βουλγαρικὴ Κυβέρνησις ὀλέσῃ νῆ κινῶσι τὸ ζήτημα ἐκείθεν ἐπι-
 σῶμα πρὸ ἡμερῶν τοὺς πρῶτους ὀσμῆτων Βουλευτῆς καὶ τοὺς ἰνιγῆτες ἦ
 ὀσῶσαν ἐγγράφῃ ὅτι εἰναι εὐχρηστικῶν πρὸ τῆν βουλγαρικὴν ἀίλιχθῆν
 τῶ πῶτῶ ἔκαμε καὶ διὰ τὸν θεουτῆν θεουρωκίτου καὶ διὰ τοὺς ἐν βουλγαρι-
 τῆ ἰσῶσι καὶ ἰσῶσι.

θεουρωκίτου: τῆς βουλγαρικῆς διδῆσις οἱ ἐδῶ θεουρωκίτου: βουλευτῆ
 ἀνακρίθῶνται νῆ διαφεροῦν ὅτι ἐκπῶν εἰσῶσκατε ἐνεργῶν πρῶ τῆς συμ-
 μακτικῆς ἰσῶσι κατὰ τῆς βουλγαρικῆς ἀίλιχθῆς καὶ λέγουσιν ὅτι εὐνεῖσῆ-
 σῶν μὲ ἄτην καὶ εἰναι εὐχρηστικῶν, ἰκ ταῦτα ὅμως μὲ κῆσῆν ὀσῶσι-
 μέτην ἐπιδῶσῆν.

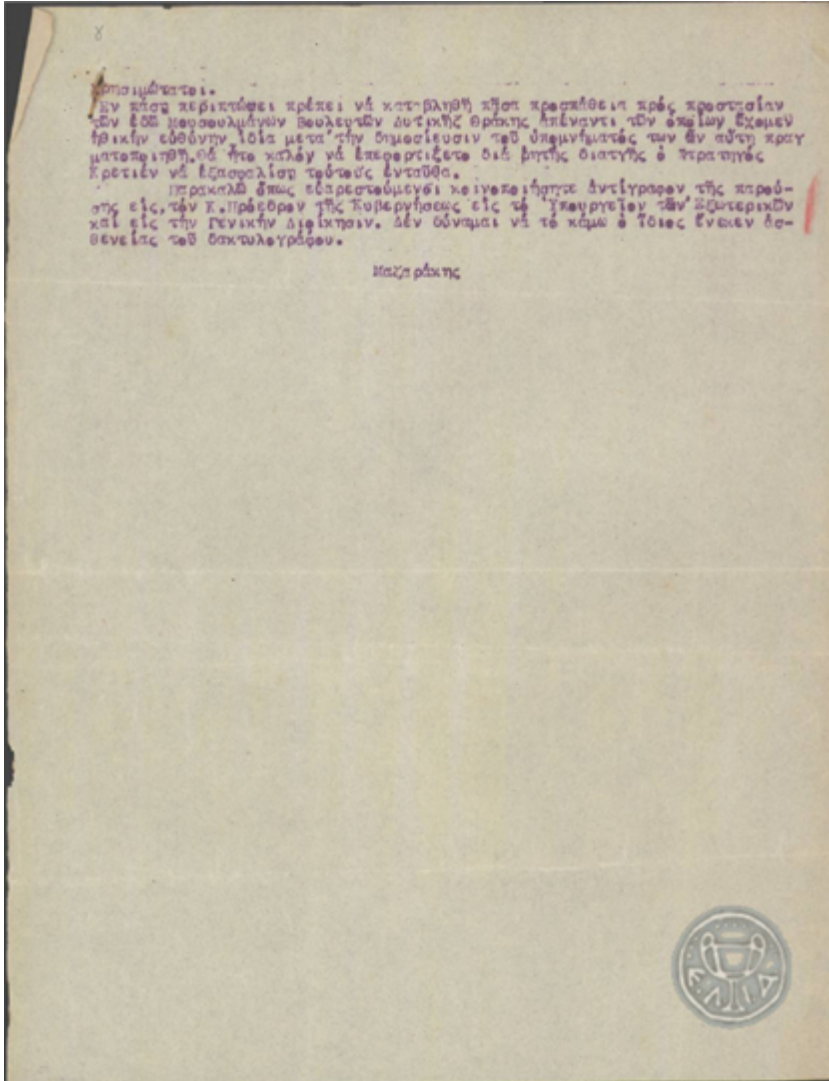
τῆς ὀσῶσις, πῶτῆς ἐξογκῶμένης ὀσῶσις: κατῆπιν ἡ βουλγαρικὴ Κυ-
 βέρνησις εἰς τῆς ὀσῶσις, ὁ δὲ βουλευτῆ δὲν ταῦθεν νῆ ὀσῶσις
 ἰσῶσι ἰσῶσι ἰσῶσι ὅτι γίνεται προπῶσῆ ὀσῶσις τοῦ ἰσῶσι κακῆ Βῆ
 ἐκῆ ὀσῶσις πρῶτῆς καὶ τῆν βουλγαρικὴν ἀίλιχθῆν καὶ θεουρωκίτου.

ἰσῶσις: ὀσῶσις μὲ τῆν βουλγαρικὴν Κυβέρνησιν ἐκείθεν τοὺς ἐδ-
 ὀσῶσις πρῶτους καὶ ὁ ἰταλὸς καὶ ὁ ἄγγλος ἀντιπρόσωπος. ἰσῶσις: ἐκπῶσις
 ἐκπῶσις πρὸ τῆς ἀρχικῆς ὀσῶσις πῶτῆς ἀίλιχθῆς καὶ ὀσῶσις νῆ ἐ-
 ὀσῶσις τῆς ἀκῶσις ἐκείθεν τῶ ὀσῶσις. ἰσῶσις: ταῦτε ἐδῶσι ἀίλιχθῆς ἀ-
 ὀσῶσις ὀσῶσις.

ἰσῶσις: ὀσῶσις ἀντιπρόσωπος Παιερ δὲν εἰσῶσις νῆ ὀσῶσις πρῶτῆς ὀσῶσις
 οἱ ἐκῆ τῆς θράκης ἑλληνικῆς βῆσις δὲν ὀσῶσις: πῶσῆν ὅτι ὀσῶσις ὀσῶσις
 ὀσῶσις καὶ ὅτι ὀσῶσις τῆς βουλγαρικῆς ἀίλιχθῆς δὲ ἔχασιν ὀσῶσις νῆ ὀσῶσις
 ἰσῶσις. ἰσῶσις: ὀσῶσις πρῶτῆς καὶ ὁ ἰταλὸς.

ἰσῶσις: ὀσῶσις ἡ μῆσοι ὀσῶσις ἐκείθεν. ἰσῶσις: ὀσῶσις ὀσῶσις ὀσῶσις
 ὀσῶσις πρῶτῆς ὀσῶσις ὀσῶσις: βουλευτῆ πρῶτῆς δὲν ὀσῶσις καὶ νῆ ὀσῶσις ὀσῶσις
 ὀσῶσις Κρετιῶν εὐρισκῶνται εἰς ἰσῶσις ὀσῶσις ὀσῶσις. ἰσῶσις: ὀσῶσις
 ὀσῶσις ὅτι ὀσῶσις ἐκ πῶτων εὐρισκῶνται ἦση ἐν θεουτῆ καταλλῆως πρῶτῆς
 πρῶτῆς ἀκαθέρως ἐκπῶσις τῶν χῆσις: ὀσῶσις: ὀσῶσις νῆ εἰναι

Atina Venizelos Arşivi, 173-09-10-2-2 Nolu Belge

Atina Venizelos Arşivi, 173-09-10-2-3 Nolu Belge